

NVE, Energi- og konsesjonsavdelingen

e-post: nve@nve.no; thoha@nve.no

Deres ref.:

“Høringsuttalelse”

Søndeled, 12.09.25

Saksnr.:

202201807

Nytt Søndeled Kraftverk i Risør kommune Høringsuttalelse sak 202201807

1. INNLEDNING	1
2. HØRINGSUTTALELSER OG KONSEKVENSER FOR NÆRMILJØ OG OPPSITTERE.....	2
3. FLERE UTREDNINGER/RAPPORTER/LOVER	3
4. SLUTTKOMMENTAR	4

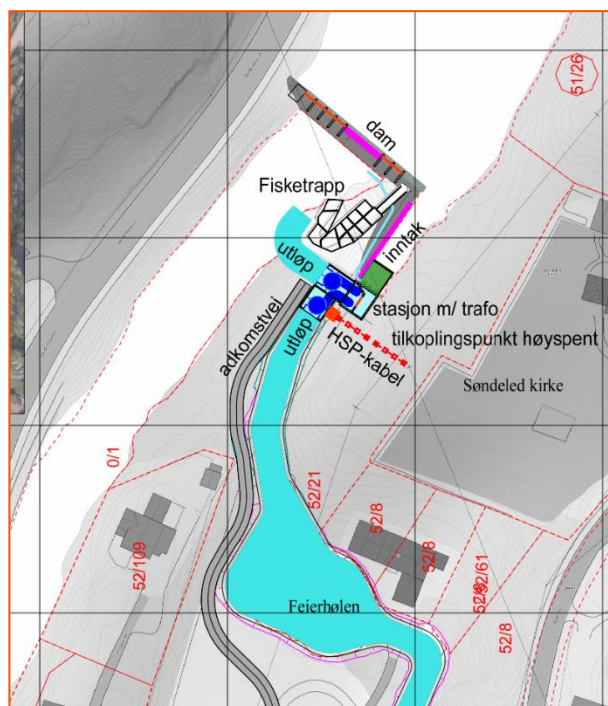
1. INNLEDNING

Det var innkalt til befaringspåk på Søndeled, Egeland Verk den 29.08.25. Til stede var deltakere fra NVE, konsesjonssøker med sine rådgivere, Agder Fylkeskommune, ordførerne i Risør og Gjerstad, administrasjon fra Risør kommune, lokalavisa AAB samt flere personer med innspill til søknaden.

Etter innledningen fra NVE ble søknaden med enkelte vedlegg gjennomgått av søker og sine rådgivere.

Gjennomgangen fra Swecos representant indikerte klart på at levevilkårene for anadrom fisk ville bli vesentlig redusert begrenset dersom demningen ble fjernet, da vannføringen i vassdraget i perioder var begrenset. *Oppfattet det slik at dersom vannivået ble hevet ville dette snarere forbedre gyte- og oppvekstområdene for anadrom fisk. Dette ville også gjelde ål.*

Dette forholdet angir en helt annen situasjon enn det som tidligere har vært angitt med stort negativt fokus.

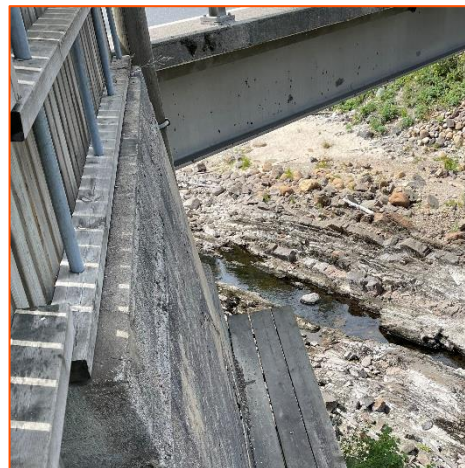
Figur 1 - situasjonsplan

2. HØRINGSUTTALELSER OG KONSEKVENSER FOR NÆRMILJØ OG OPPSITTERE

Av høringsuttalelsene er disse i hovedsak positive tilbakemeldinger mva fra Statsforvalteren i Agder som har innsendt innsigelse og NJFF. De lokale jeger- og fiskeforeningene i Risør og Gjerstad er imidlertid positive til tiltakene som søkes gjennomført.

Konsekvenser basert på dagens situasjon er tidligere anført, og nevnes kort:

- Stedbundne badeplasser er blitt ubrukelige – det er gitt spillemidler for et nærmiljøtiltak ved «Nybrua» på Søndeled som nå er ubrukelig.
- Hvordan oppleves vannlinjene nå med visuelle steinfyllinger.
- Brygger og fortøyningsmulighet. Det er svært vanskelig å få til.
- Bruk av båt er nå i stor grad umuliggjort - egner seg snart kun for modellbåter.
- Vegetasjon/tilgroing – dette er helt klart synlig på hele strekningen.
- Oppvekstvilkår for fiske – her er hovedankepunktet, men se rapport fra Sweco.
- Masseforflytning – konsekvens som følge av høy vannhastighet ved lavere vannstand.
- Kulturminner i vann forringes ved lav vannstand.

Figur 2 - tidligere badeplass v / "Nybrua"

Innsigelsen fra Statsforvalteren i Agder er bl.a.:

- Begrunnet at ny oppdemning vil ha store negative virkninger for det gjenværende økologiske funksjonsområdet for laks, sjøørret og ål.
- Videre er rehabilitering av dammen i konflikt med miljømålene i vannforvaltningsplanen for Agder vannregion.

Vedr oppdemning og konsekvens for anadrom fisk, så synes jeg at de gjennomførte undersøkelsene og registreringer utført av Sweco, klart angir motsatt konsekvens for dette. Håper at det tas en ny vurdering av forholdene basert på denne rapporten.

Bygging av nytt kraftverk vil være i strid med miljømålene i den regionale vannforvaltningsplanen – jeg oppfatter ikke at denne planen er så «bombastisk» for gjennomføring av dette tiltaket.

Fra denne vannforvaltningsplanen står det:

«Helhetforvaltning handler om å finne veien til målet i fellesskap, der målet er å forvalte vannet til beste for alle». Det vises videre til FNs bærekraftsmål nr 17 om «samarbeid» = er viktig for å nå målene. Dialogene skjer mellom sektorer i statsforvaltningen, regional stat, regionalt og lokal politisk nivå.

Leder av vannregion Agder er fylkesordfører Arne Thomassen. Det er viktig å nevne at fylkeskommunen er positive i sine uttalelser for dette tiltaket.

Politikerne og administrasjonen i Risør kommune har også gitt tydelig tilbakemeldinger og politikerne

Ville fjerne alle krav til kraftverket: – Nesten 100 prosent av Søndeled stiller seg bak dette

Figur 3 - AAB 21.06.2025

I søknaden er det listet opp fordeler og ulemper med tiltaket. Fra mitt ståsted er det utvilsomt fordelene som er de mest toneangivende og viktig.

2.7 Fordeler og ulemper ved tiltaket

Fordeler:

- Brøbøvann får tilbake sin strandlinje gjennom mer enn 100 år – badeplasser og steder for annen rekreasjon gjenopprettes
- Dam og kraftverk som en del av et vernet industrimiljø opprettholdes
- Området vil bli sikrere og fremstå som mer ryddig
- Lokal strømproduksjon tilsvarende forbruket til 200-250 husstander

Ulemper:

- Deler av tømmerrenne og gammel rørgate fjernes – kan oppfattes som negativt i forhold til vernegrnlaget
- Redusert vannføring på strekningen fra dam og til sjøen
- Tidvis større vannføring gjennom Feierhølen og ned til sjøen
- Tiltak i elveløpet nedstrøms dammen i byggeperioden

Figur 4 - Søndeled Kraftverk - søknad om konsesjon

3. FLERE UTREDNINGER/RAPPORTER/LOVER

Det har de siste 30 årene vært flere utredninger/rapporter som har hatt fokus på utviklingen i Søndeledområdet. Det nevnes:

- Flerbruksplan for Gjerstadvassdraget med tiltaksplan fra 1995. Stort engasjement politisk og blant innbyggerne i begge kommuner - Gjerstad og Risør.
- Søndeled i sentrum – innspill om tettstedsutvikling i 1996
- Stedsanalyse for Søndeled
- Plan for tettstedsutvikling i Søndeled datert januar 2003.
- Ny stedsanalyse for Søndeled – 2022

Det har vært sterk fokus på fisk, og vannressursloven. Hva med andre lovverk?

Friluftsliv – her er det nå klare begrensninger som nevnt tidligere i uttalsene. I info fra Statsforvalteren heter det at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv i naturen og nærmiljøet. Å legge til rette for friluftsliv er et viktig tiltak for bedre folkehelse. Folkehelsearbeid er samfunnets innsats for å påvirke faktorer fremmer befolkningens helse og trivsel. Et populært tiltak i Gjerstadvassdraget var padleturer – dette var også tidligere tatt med som en turopplevelse i UT.no, men er nå fjernet pga utilgjengelighet (lite vann), og svært få bruker vassdraget til dette formålet. Badeplasser er nevnt tidligere, og er savnet i nærmiljøet.

Kulturminner er omtalt som viktige å ta vare på, men hva med kulturminner som tidligere lå under vannivået. Det er kjensgjerning at treverk som får tilgang til luft forfaller raskt. Det er i dag «styringsrenner» fra tidligere tider som nå forfaller. En annen kuriositet er flatbunninger som ble brukt til tømmerfløting som nå kommer frem i dagen = forfaller.

Tilbake til fisken (beklager å måtte si det) som i dette tilfellet er viktigere enn folk og andre aktiviteter. Det har tidligere vært fungerende laksetrapp i tilknytning til eksisterende dam, og

konsesjonssøker har rettet sterk fokus på at det skal gjennomføres tiltak som vil bedre vandringen i ft tidligere løsning. Dette tror jeg vil bli en særdeles god løsning.

Et punkt som jeg ikke har nevnt, er selvfølgelig hvorfor dette tiltaket ønskes gjennomført – å bedre kraftproduksjonen totalt sett.

De foreløpige skissene viser et forholdsvis begrenset inngrep, og bygningsmassen vil ikke være dominerende på stedet. Dette vil således ikke redusere «siktlinjene» eller det visuelle inntrykket av Søndeled kirke.

Gjerstavassdraget vil ved ny stasjon på Søndeled kunne opprettholde 3 kraftstasjoner og ved moderne produksjonsutstyr også øke effekten. Stasjonene: Eikelands verk – Stifoss – Søndeled.

Nidelva vannområde har til sammenligning >40 vannkraftverk.

4. SLUTTKOMMENTAR

Håpet er at det er mulig å foreta en ny vurdering av tiltaket, og hensynta andre fagområder i tillegg til fisk. Det synes viktig å ta en totalvurdering av vannressursene, folkehelse, friluftsliv, kulturminner mm.

Da kan vi oppnå «kindereggeffekten»:

1. Fiskens vandremulighet sikres gjennom gode moderne vandringsveier
2. Friluftsliv, folkehelse og kulturminner hensyntas
3. Sikre/øke kraftproduksjon

Søndeled 12.09.25

Olav Johnny Hommefoss, sign.
«Grunneier og optimist»